

TEOLOGICKÁ ETIKA A CHRISTOLOGIE

Theologische Ethik und Christologie, Zeitschrift für Theologie und Kirche, Heft 4, prosinec 1995, vydavatel: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, str.481—516.

Od profesora Joh. Fischera z Basileje jsem pod přitažlivým názvem očekával především pokus o výklad toho, jak souvisí východiska či kritéria bohoslovecké etické reflexe s tím, co lze vyčíst ze systematického obrazu Ježíšova příběhu, tedy z reflexe christologické. Jde o problém, který je zajímavý zejména s ohledem na nauku přirozenoprávní, jak ji dotvořila přímo v klasickou podobu katolická tradice, považující ji za jednu z větví etické reflexe. Je ovšem přitažlivý i ve vztahu k teologii tzv. stvořitelských řádů, jak ji známe z tradice luterské — a především zde, i když víme, že např. i reformovaný bohoslovec první třídy E. Brunner se, jak známo, uchýlil k tomuto servisu ze sousedství.

V tomto směru nás však Fischerova studie zklame. Christologie se dotýká vlastně jen letmo a nesestupuje do jejích hlubších vrstev. Jádrem výkladů je spíše hermeneutická otázka, jak zdůvodnit teologickou etiku, o jaké výpovědi lze její kritéria legitimně opřít.

Autor si pomáhá rozlišením tzv. výpovědí intersubjektivních a transsubjektivních. Oběma přísluší rozdílná forma poznání. První se týkají — nedejme se mást ne zcela přesným názvoslovím — výpovědí, které se váží na ‚realie‘ (*Tatsachen*), tj. na skutečnosti věcně zdůvodnitelné, při nichž se lze dovolávat nahlédnutelné evidence a tím souhlasu všech komunikujících partnerů, a to prostřednictvím logicky bezesporných soudů. (srv. oddíly II, III studie). Odtud podle autora nevede žádná přímá a na-

hlédnutelně průkazná cesta k stanovení toho, co být má, co je eticky závazné. (Známa dialektika toho, co se v němčině dá vyjádřit párovým slovesem Sein: Sollen). Fischer jde tak daleko — a to je pro barthovsky orientovaného bohoslovce provokativní formulace — že se odvažuje tvrzení: Z Božího indikativu, tj. z příklonného vztahu k člověku nelze odvodit žádný etický imperativ (str. 491, 494 passim). A to proto, že biblické poselství o Božích činech patří mezi transsubjektivní výpovědi, kde výše zmíněná nahlédnutelná a logicky zdůvodnitelná komunikace nefunguje. Ty totiž předpokládají ještě další rozměr chování. Tím je víra. Teprve tam, kde se vzájemná komunikace děje v médiu víry (tu autor definuje poněkud neteologicky jako předracionální otevřenost vůči skutečnosti jako celku), lze se dovolávat mravních implikací zvěstovaných ‚realií‘.

Důsledky jsou znepokojující: Pokud chce teologická etika vstoupit do rozhovoru i s těmi, kdo společnou platformu víry nesdílejí, musí údajně hledat zdůvodnění v lidském chování, které by obstálo ve světle toho, co je dobré samo o sobě (str. 482). Jsme tu v problematice, která charakterizuje v dějinách bohosloví celou éru liberální teologie. Ta v některých představitelích též rezignovala na svébytné bohoslovecké východisko a formulovala své etické principy stranou biblického svědectví, z obecných předpokladů kategorie dobrého, jež je nadřazeno i tomu, co je jako dobré spojováno s Božími skutky.

Navíc čtenář zjistí, že J. Fischer váže tzv. transsubjektivní výpovědi na materiál, jenž je definován pouze **texty**. A jen na půdě textů je podle autora legitimní argumentace víry (str. 488n). Apoštolské připomenutí, že víra je ze slyšení, tj. ze svědectví, které není výlučně vázáno na předchůdný text, není podrobeno rozboru, ač v sobě skrývá hermeneutickou otázku neobyčejné důležitosti. Výlučná vázanost na texty jako zdroje víry je ovšem typická pro jednu část Bultmannových žáků a je předmětem oprávněné kritiky bohoslovců, kteří zasazují genezi víry do společenství, přesahujícího textově-literární (a také kulticko-rituální) rovinu.

Přes všechny kritické výhrady či otázníky, které jsem naznačil, jde o důkladnou studii, která donutí českého bohoslovce, tak často podceňujícího filosofické kategorie, sestoupit do jemného přediva pojmosloví, z něhož je třeba utkat nosnou látku našich teologicko-etických rozvrhů. Že to nejde „hladce a obrace“, bez prověření sémantického, textového materiálu i hermeneutických metod, že nesmíme zůstat bez revize u dnes už tak trochu ošuntělého prohlášení, že Boží indikativ v sobě automaticky generuje imperativ, nás Fischerova studie upozorní jasně a zřetelně. A za to si zaslouží pozornost.

Jakub S. Trojan

SLOVO BOŽÍ V PŘECHODU — PROROCTVÍ A VÝKLADY

William M. Schniedewind, The Word of God in Transition: From Prophet to Exegete in the Second Temple Period (= Journal for the Study of the Old Testament, Supplement Series 197). Sheffield; Sheffield Academic Press 1995, 275 stran.

Jak uvedl na začátku této knihy (7), autor předkládá revizi doktorské disertace, kterou podal v roce 1992 na Brandeisově univerzitě s odlišným titulem: *Prophets, Prophecy and Inspiration: A Study of Prophecy in the Book of Chronicles*.

Brandeisova univerzita ve Walthamu nedaleko Bostonu byla založena roku 1948. Jmenuje se po proslulém členu Nejvyššího soudu Spojených států amerických, jenž se velmi zasloužil o rozvoj židovských studií. *Louis Brandeis* (1856—1941) se narodil v Americe, avšak jeho rodina, jež se jmenuje po Brandýsu nad Labem, přišla z Čech. Schniedewind dokončil revizi své práce v roce 1993, když byl členem Albright-

tova ústavu v Jeruzalémě. Od roku 1994 působí Schniedewind jako profesor biblických studií na Kalifornské univerzitě v Los Angeles.

Titul knihy *Slovo Boží v přechodu* se zdá poněkud neobvyklý. Je vysvětlen (230) změnou tohoto výrazu v období Druhého chrámu. Rozbor tohoto přechodu proroků a proroctví podle údajů biblických knih Letopisů (v českých překladech Bible obvykle označených jako 1. a 2. Paralipomenon) je podán v šesti kapitolách (31—230). Jsou zarámovány úvodem (11-29) a závěrem (231—252), jenž svým názvem vhodně vyjadřuje účel a smysl této studie: od proroků k inspirovaným vykladačům. Text knihy je doprovázen četnými po-